

Назар ДОРОШ¹

КОМПЛЕКСНИЙ МЕХАНІЗМ ПРЕВЕНЦІЇ ТЕРОРИЗМУ ДЛЯ КРАЇН ПІВДЕННОЇ АЗІЇ

Зосереджено увагу на дослідженні та вивченні елементів механізму превенції тероризму країн Південної Азії. У ході дослідження було вивчено різні визначення тероризму та проаналізовано теоретичну складову. Досліджено ситуацію з виявами тероризму в країнах регіону, виокремлено складові наявних механізмів превенції тероризму та проаналізовано інституційну складову. Встановлено, що механізми превенції деяких країн регіону, таких як: Індія чи Пакистан — потребують удосконалення; з іншого боку, в окремих країнах регіону (наприклад, Непал) було встановлено відсутність повноцінного механізму превенції тероризму. У рамках дослідження проаналізовано нормативно-правову базу, зокрема питання визначення тероризму та терористичних актів у державах регіону Південної Азії. Аналіз нормативно-правового забезпечення дав змогу виокремити проблеми та виклики, з якими зіткнулися країни в процесі визначення явища тероризму та терористичних актів, а також визначити превенційні дії та покарання за скоєні терористичні акти. Дослідження зосереджено на визначені проблем, з якими стикаються країни під час вироблення механізму превенції тероризму, також пропонується варіанти вдосконалення наявних механізмів та рекомендації щодо створення нових. У дослідженні акцентовано увагу на розробці комплексного механізму превенції тероризму для країн регіону Південної Азії. Виділено заходи, які наразі проводяться країнами регіону для превенції терористичної діяльності та за-

¹ аспірант, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти», dorosh.nv2@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-9443-2312>.

ходи, що можуть удосконалити наявні механізми превенції тероризму. Запропоновані заходи та рекомендації враховують напружену ситуацію в регіоні та конфлікти між окремими країнами регіону, що сприяє погіршенню спроможності держав виробити ефективний механізм превенції тероризму. У рамках дослідження було виокремлено чинники, що впливають на поширення терористичної діяльності в регіонах, зокрема релігійні, історичні, територіальні та інші. Оцінено можливості держав щодо вдосконалення наявних механізмів превенції тероризму та потреби для його створення в окремих державах. Висловлено думку про запозичення окремих практик та досвіду в рамках контртерористичної та превенційної діяльності для України, що могло б допомогти розробити відповідну нормативно-правову базу та вдосконалити інституційне забезпечення.

Ключові слова: тероризм, превенція, механізм, національна безпека, інституції, терористичні акти.

Національна безпека є одним з найважливіших складників існування будь-якої держави та утвердження її позиції на міжнародній арені. У сучасному світі чинники, що можуть здійснювати стабілізувальний (дестабілізувальний) вплив на систему безпеки держави, поділяють за різною класифікацією: за місцезнаходженням джерела небезпеки (зовнішні та внутрішні загрози); за масштабами можливих наслідків (загальнонаціональні, регіональні, локальні, поодинокі); за ступенем сформованості загрози (потенційні, реальні); за ступенем суб'єктивного сприйняття (завищені, занижені, мінімальні, адекватні); за сферами життєдіяльності (загрози в економічній, політичній, оборонній, міжнародній, соціальній, інформаційній, науково-технічній, екологічній, культурній і духовній сферах) [1, с. 158–169]. Таким чином, на національну безпеку впливає багато факторів, які можуть порушувати стабільність, загрожувати існуванню держави та трансформуватися в загрози. Зокрема, тероризм є однією з найбільш нагальних загроз та призводить до наслідків у різних сферах життєдіяльності. Джерела тероризму бувають як внутрішніми, так і зовнішніми, тому держави, в яких не існує механізму боротьби та превенції такого явища, зазнають значних втрат. Зокрема, з країн Південної Азії можна виділити Бутан та Шрі-Ланку, де відсутність повноцінного механізму призводить до розповсюдження тероризму та розколу населення.

У XXI ст. держави, залежно від геополітичного розташування й специфіки зовнішньої та внутрішньої політики, по-різному трактують акти тероризму. В Управлінні Верховного комісара ООН з прав людини визначають, що «Як мінімум, у складі тероризму є залякування або примус населення або урядів шляхом погроз чи вчинення насильства, спричинення смерті, серйозних поранень або захоплення заручників» [2]. Тероризм і акти його вияву трактують у різних інтерпретаціях, держави самі визначають ступінь приналежності того чи того злочину до поняття тероризму. Наприклад, в Індії терористичний акт визначається так: будь-яка особа, яка

вчиняє будь-які дії з наміром загрожувати або дії, які можуть загрожувати єдності, цілісності, безпеці, економічній безпеці або суверенітету Індії, або з наміром посягти терор у людей Індії чи будь-якої іншої країни [3].

Дослідники дають різні визначення тероризму, але всі вони мають схоже твердження в основі своїх визначень. Так, наприклад, К. Гайбуллоєв та Т. Сендлер у своїй роботі «What We Have Learned about Terrorism since 9/11» дають таке визначення категорії «тероризм» — це навмисне застосування або загроза застосування насильства проти некомбатантів окремими особами або субнаціональними групами для досягнення політичної мети шляхом залякування великої аудиторії, крім безпосередньої жертви [4]. Тим часом, у статті «Terrorism and Ideology: Cracking the Nut» авторів Д. Голбрука та Дж. Хоргана є визначення тероризму з ідеологічного погляду, тобто тероризм визначається як форма політичного насильства, коли кидаються під сумнів наявні норми управління суспільством [5]. У роботі Алекса П. Шміда «The Routledge Handbook of Terrorism Research» описано понад 100 визначень тероризму [6], проте наразі відсутнє єдине визначення тероризму, що вкотре актуалізує потребу додаткових ґрунтовних досліджень науковців над подальшим визначенням цього явища.

Жодна країна не захищена від виявів тероризму, проте окремі з них вже розробили власний механізм превенції тероризму, а деякі, не зазнавши значних економічних і соціальних втрат, а також загроз своїй національній безпеці, ще в процесі розробки такого механізму. Південна Азія є історично конфліктним регіоном, і тероризм для цього регіону не є новим явищем, що слугувало передумовою для держав регіону пошуку та створення інституцій, інструментів превенції тероризму, спеціалізованих органів, що займаються контртероризмом та розробляють стратегії превенції терористичної діяльності.

Проблематика превенції тероризму в регіоні Південної Азії наразі є особливо актуальною. Завдяки огляду одного з найбільш конфліктних регіонів, у якому розташована країна-осередок тероризму Афганістан, Індія та Пакистан, Бангладеш та Шрі-Ланка, які постійно конфліктують та для яких характерним є активізація внутрішнього тероризму, можна визначити об'єктивну необхідність інституційного забезпечення та нормативно-правової бази для подальшого вдосконалення механізму превенції тероризму. Детальний розгляд цієї проблеми на прикладі Південно Азійського регіону дасть змогу перейняти вдалі практики та імплементувати їх в українську інституційну систему з метою запобігання такому явищу як під час війни, так і у період післявоєнної відбудови. Також цю проблематику досліджувала низка вчених, наукові праці яких підтверджують актуальність обраної теми, яка є особливо важливою у воєнний час для розробки нормативно-правового та інституційного забезпечення з метою боротьби з тероризмом. Як зазначає М. А. Музафар «Стабільність у Південній Азії, а також успіх і провал ініціатив щодо вирішення наявних конфліктів у ХХ ст., залежатимуть від дослідження нових ідей, ідеологій і стратегій, які забезпечують конкретну й ефективну альтернативу насильству, як засобу досягнення політичних завдань» [7]. Комплексний механізм превенції те-

роризму включає нормативно-правову базу, яка належить до сфери превенції тероризму, наявність інституційного забезпечення, що сприятиме виконанню заходів, що зазначені в законах, прийнятих у країнах регіону Південної Азії. Успішність цих трьох складових і буде визначати успішність самого комплексного механізму превенції тероризму.

Мета статті — дослідити окремі елементи механізмів превенції тероризму в Південній Азії та розробити комплексний механізм превенції тероризму для країн Південної Азії, а також визначити заходи, що сприятимуть удосконаленню комплексних механізмів превенції тероризму. В межах зазначеної мети варто реалізувати конкретні завдання, зокрема:

— дослідити наявність елементів механізму превенції тероризму в країнах Південної Азії;

— проаналізувати нормативно-правове забезпечення, що стосується тероризму в країнах регіону;

— визначити проблеми, з якими стикаються країни регіону при формуванні комплексного механізму превенції тероризму;

— оцінити наявні елементи механізму боротьби з тероризмом у країнах Південної Азії;

— дослідити інституційну складову в рамках превенції та боротьби з тероризмом;

— підготувати пропозиції щодо вдосконалення наявних механізмів;

— запропонувати заходи щодо підвищення ефективності комплексного механізму превенції тероризму для країн Південної Азії;

— виокремити кращі практики з метою застосування Україною в рамках превенції терористичної діяльності.

Зважаючи на те, що в кожній країні є нормативне трактування поняття «тероризм» та «терористичний акт», то в країн Південної Азії також є прийняті національні документи, де визначається поняття «тероризм», а також відповідні документи, де визначені суб'єкти реалізації державної політики щодо превенції терористичних актів. Розглядаючи кейс Індії, можна зазначити, що першим документом у нормативно-правовій базі, що був зосереджений на сфері превенції тероризму, став Закон про терористичну та підіривну діяльність та її запобігання 1985 року (TADA), який був спочатку прийнятий у 1985 році для того, щоб зупинити сепаратистський рух у Халістані, а потім удосконалений у 1987 році. У документі було зазначено чітке визначення тероризму, яке і надавало можливість вирізнити терористичні акти серед інших злочинів [8]. У подальшому вищезазначений нормативний акт став підґрунтям для створення нового Акта превенції тероризму (POTA), який був ратифікований у 2002 році Парламентом Індії, який мав на меті більш чітке визначення терористичних актів та протидію таким явищам. Проте після прийняття цього акта він став інструментом усунення політичних опонентів, тому вирізнення справжніх терористичних актів від політичних ігор ставало дедалі складніше. Через неправомірні затримання і низький відсоток реальної ефективності цей акт було скасовано у 2004 році [9]. Немоżliвість створення акта, який був би більш ефективний та дійсно сприяв превенції тероризму в країні, призвела до того, що наразі новий акт щодо запобігання тероризму досі так і не був

прийнятий в Індії. Незважаючи на це, після терактів у Мумбаї 2008 році, де, за офіційною інформацією, постраждало понад 1 000 осіб, було прийнято рішення про створення Національного агентства розслідувань (NIA), яке мало дозволити проведення розслідувань без спеціального дозволу штату, а лише за заявою Міністерства оборони. Законопроект про створення агентства був ухвалений парламентом у грудні 2008 року. Цей орган досі є одним з головних складових інституційного забезпечення превенції тероризму в Індії [10].

Враховуючи наявність органів, до повноважень яких віднесено протидію тероризму, можна стверджувати, що інституційна структура у сфері превенції тероризму в Індії є доволі розвиненою. Починаючи з NIA, в Індії існують й інші структури, що прямо або опосередковано займаються запобіганням тероризму. Ці структури умовно можна поділити на силові та інформаційні. До силових структур належать NIA, NSG (*National Security Guard*), BSF (*Border Security Force*), *Central Industrial Security Force* (CISF) та інші. Ці структури беруть безпосередню участь у контртерористичних операціях, які належать до сфери їхньої діяльності. Щодо інформаційних структур, то це ті агентства, бюро та дослідницькі центри, які займаються аналізом, дослідженням та збором інформації, які стосуються тероризму та його запобігання. До таких структур належать *IB (Intelligence Bureau)*, *CLAWS (Centre for Land Warfare Studies)*, *IDSIA (Institute for Defence Studies and Analyses)*, *DIA (Defence Intelligence Agency)* та інші [11]. Завданням цих структур є не лише збір інформації та розвідка, а й створення повноцінних контртерористичних стратегій.

Зазначаючи успішні кейси щодо створення антитерористичних інституцій Індії, варто зазначити і невдалі спроби, однією з яких було створення Національного контртерористичного центру (NCTC) після терактів у Мумбаї 2008 року. Центр мав бути створений у грудні 2012 року, але через опозицію з боку керівництва окремих штатів, яку вони аргументували порушенням принципів федералізму, успішного створення центру в тій формі, яку було оголошено, так і не відбулось. Те ж стосується системи NATGRID, яка мала стати єдиною інформаційною базою, що пов'язувала б усі штати та структури, але, навіть через 10 років, дослідники вважають, що ця система все ще перебуває в «зародковому етапі» [12]. Незважаючи на це, Індія успішно проводить операції щодо запобігання тероризму як на своїй території, так і за її межами, адже після внесення змін до законопроекту по NIA в липні 2019 року було прийнято поправки про надання більших повноважень NIA щодо превенції та боротьби з тероризмом, зокрема розширення повноважень щодо розслідувань таких злочинів, як: торгівля людьми, продаж зброї, кібертероризм тощо, — а також повноваження агентства діяти за кордоном з метою захисту національних інтересів держави [13].

Розширення повноважень сприяло покращенню ефективності діяльності NIA, зокрема і в Кашмірі, який є осередком тероризму, що спонсорується Пакистаном [14]. NIA активно проводить операції на території усєї Індії, зокрема 06 вересня було заарештовано керівника модулю «Ісламської

держави» у Тріссурі, а 14 вересня було заарештовано ключового замовника терористів «Ісламської держави» з Карнатаки.

Варто зауважити, що Індія є не єдиною країною з розвинутою системою контртерористичних засобів. У цьому контексті можна також згадати Пакистан, який історично є державою, що конфліктує з Індією, зокрема і на засадах боротьби з тероризмом. У Пакистані існують свої закони з визначеннями тероризму, інституції, що займаються боротьбою та превенцією терористичних актів, а також заходи, що здійснюються в рамках контртерористичних операцій. Перш за все, варто згадати Антитерористичний акт (АТА) [15], що був прийнятий у 1997 році та давав визначення тероризму, терористичним актам та визначав покарання у ширшому понятті, хоча і був доповненням до Акта придушення тероризму 1975 року [16]. Антитерористичний акт зазнав міжнародної критики через надто широке визначення тероризму та суворі покарання, тому закон було неодноразово змінено, але зміни полягали в подальшому розширенні визначень та злочинів, з останньою зміною у 2009 році. Також у рамках антитерористичних законів було створено спеціалізовані судові органи, що займались кейсами, де розглядались терористичні акти [17]. Закони та діяльність судових органів неодноразово засуджувались міжнародною спільнотою, зокрема структури ООН пропонували провести реформи у сфері державного управління Пакистану [18], але, прослідковуючи зміни, що були внесені до АТА з 1998 по 2009 рік, можна дійти висновку, що спроби були невдалими і влада Пакистану продовжувала усталену політику.

Згодом, у 2013 році, уряд Пакистану представив закон, який вже офіційно затверджував існування Національного управління боротьби з тероризмом (НАСТА) як автономної структури та організацію внутрішньої безпеки, до повноважень якої віднесені функції щодо розробки політики та стратегії щодо боротьби з тероризмом і екстремізмом, вироблення планів дій щодо протидії тероризму та екстремізму, перевірки їх виконання [19]. Хоча ця інституція фактично існувала з 2008 року [20] як адміністративний юніт Міністерства внутрішніх справ, але здобула автономію задля розширення повноважень. До функцій цієї організації також віднесено координацію інших структур щодо запобігання та боротьби з тероризмом, а також налагодження партнерських відносин з міжнародними організаціями та інституціями для співпраці у сфері контртероризму.

До числа інституцій, що займаються превенцією та боротьбою з тероризмом, належать CTD (*Counter Terrorism Department*), FIA (*Federal Investigation Agency*), IB (*Intelligence Bureau*) та інші. Також, варто згадати про аналітичні центри та дослідницькі інститути, що займаються проблемами тероризму та його превенцією, серед яких ISSI (*Institute of Strategic Studies Islamabad*) та PIPS (*Pakistan Institute for Peace Studies*). Ці інституції є критично важливими для пакистанського механізму боротьби з тероризмом через різновекторність функцій та широкий обсяг повноважень, що, в свою чергу. Сприяє виробленню ефективної системи протидії терористичним актам та боротьбі з тероризмом. Ключовими завданнями цих структур є координація та надання інформації, а також безпосередня участь у

контртерористичних операціях, що проводяться на території Пакистану та за його межами.

Хоча НАСТА та підрозділи СТД постійно працюють над превенцією терористичних актів, але статистика свідчить, що за останні роки їх кількість не стає менше, а спостерігається тенденція зростання. За інформацією аналітичного центру PICSS (*Pakistan Institute for Conflict and Security Studies*), за перші шість місяців 2023 року кількість терактів у Пакистані зросла на 79 % порівняно з минулим роком [21]. Спостерігаючи за антитерористичними заходами, можна відзначити, що є й успішні кейси, наприклад, арешт 7 терористів силами СТД 7 вересня, або успішні операції 15 вересня [22]. Все ж таки, терористичних актів не стає менше, що доводить статистика PICSS, де зазначається, що кількість атак бойовиків за серпень у Пакистані стала найвищою за будь-який місяць з 2014 року [23]. Виходячи з вищезазначеного, можна констатувати, що наявний механізм запобігання тероризму та боротьби з ним є малодієвим та потребує вдосконалення або реформування.

Розглядаючи регіон Південної Азії та політику країн щодо превенції тероризму, варто розглянути специфіку політики Бангладешу, оскільки саме ця країна наразі є ареною боротьби для різних терористичних груп та ідеологій. Бангладеш є переважно мусульманською країною, де екстремізм є однією з найбільш актуальних проблем. Уряд держави ще у 1992 році схвалив Закон про боротьбу з терористичними злочинами, де було визначено поняття «терористичний акт» та «покарання» [24], який все ж таки потребував доопрацювання та був доповнений у 1994 році [25]. Вже тоді було зрозуміло, що проблема тероризму в Бангладеші потребує рішучих кроків від уряду та створення спеціалізованих інституцій для превенції та боротьби з тероризмом.

У результаті задля превенції терористичної діяльності на території Бангладешу було прийнято ще декілька законів, що стало нормативно-правовою базою для вдосконалення державної політики та активізації антитерористичної діяльності в країні: Антитерористичний закон, що був прийнятий у 2009 році, в якому на початку йдеться саме про превенцію тероризму та покарання [26], та Закон про Антитерористичні правила, що був доповненням до Закону, згаданого вище. Правила були прийняті у 2013 році та слугували доповненням із врахуванням специфіки міжнародної діяльності країни та уточненням порядку створення трибуналів для терористів у кожному регіоні країни [14]. Визначення понять «тероризм» та «покарання», що були зазначені в Антитерористичному законі та його доповненнях, зазнали чималої критики, насамперед, щодо надто жорстоких покарань та надто широкого та нечіткого визначення терористичних актів, що виходило за межі прийнятих міжнародних стандартів. Крім того, на думку експертів, зокрема експрезидента Федерації прав людини Каріма Лахіджі, норми зазначеного нормативного акта сприяли тільки експлуатації влади та залякування й відсутності політики об'єднання народу Бангладешу [28]. Влада Бангладешу і надалі намагалась робити кроки до поліпшення ситуації щодо боротьби з тероризмом, одним з рішень було ство-

рення на базі столичної поліції Дакки у 2016 році Відділу протидії тероризму та транснаціональної діяльності (СТТС) [29], головними завданнями якого було визначено збір інформації, участь в антитерористичних операціях, інформування населення та планування контртерористичних стратегій. Однією з важливих функцій відділу є організація просвітницьких заходів задля інформування населення та просування антитерористичних настроїв [30]. Також важливу роль у превенції терористичних актів відіграє Антитерористичний відділ, який був створений як окремий відділ поліції. Уряд затвердив «Правила антитерористичного підрозділу» в листопаді 2019 року. Відповідно до своїх юридичних повноважень, АТУ є головним координаційним, оперативним і слідчим органом з протидії тероризму, протидії екстремізму, запобігання насильницькому екстремізму [31], а також організацією просвітницьких заходів та участі в контртерористичних операціях.

Згідно з глобальним індексом тероризму, Бангладеш посідає 43 місце, що є суттєво кращою позицією порівняно з такими країнами Південної Азії, як: Індія, Пакистан та Шрі-Ланка, особливо Афганістан, що є осередком тероризму [32]. Проте механізм превенції тероризму є недосконалим, хоча уряд держави намагається його модернізувати, про що свідчить тенденція до зниження індексу тероризму, який у 2021 році сягав 4,4 [32].

Говорячи про проблему тероризму та його превенцію, слід також розглянути досвід Шрі-Ланки. Початок формування нормативно-правової бази щодо боротьби та протидії тероризму урядом Шрі-Ланки розпочалась у 1979 році із прийняттям Закону про превенцію тероризму, який став базисом антитерористичної політики держави [33]. Пізніше, реагуючи на громадянську війну й політико-економічне та соціальне становище Шрі-Ланки, були прийняті й інші нормативні акти, зокрема Надзвичайні положення про запобігання та заборону тероризму та конкретної терористичної діяльності у 2006 році, що сприяло визначенню тероризму та основних категорій та понять терористичної діяльності, а також заборони щодо використання символіки, пов'язаної з терористичними угрупованнями [34]. Необхідність удосконалення чинної нормативно-правової бази посилилась у зв'язку із терактами у 2019 році [35], де шкоди було завдано сотням громадян Шрі-Ланки. Згодом, на початку 2023 року, було представлено новий законопроект про боротьбу з тероризмом (АТА) [36], що зазнав критики як всередині країни, так і з боку міжнародної спільноти. Нормативний акт був відправлений на доопрацювання після шквалу критики й у вересні 2023 року знову був представлений урядом. Нова редакція АТА також була розкритикована і зустріла значний опір через внесення лише незначних редакцій та уточнень, неврегульованість процедури проведення судових процесів, затриманнями та покараннями за терористичні дії [37].

У Шрі-Ланці також є діючі структури, діяльність яких пов'язана з превенцією та боротьбою з тероризмом, основними з них є TID (*Terrorist Investigation Division*) (відділ у поліції Шрі-Ланки, який фокусується конкретно на боротьбі з тероризмом та екстремізмом) та CID (*Criminal*

Investigation Division), якій підпорядковується TID з 2020 року [38]. Діяльність зазначених інституцій охоплює планування та проведення операцій, пов'язаних із запобіганням та боротьбою з тероризмом.

Зважаючи на невдалі спроби реформування наявної нормативно-правової бази та відсутність значних успіхів у превенції терористичної діяльності на території країни, можна зауважити, що механізм превенції тероризму, що був розроблений урядом Шрі-Ланки, є недовгим та потребує доопрацювання найближчим часом, оскільки поточна ситуація може загрожувати національній безпеці країни, спираючись на вищезгадані проблеми.

Спостерігаючи далі за проблемою тероризму в регіоні, варто згадати Непал, який мав значні проблеми з тероризмом у минулому, хоча і наразі посідає 36 місце у Глобальному індексі тероризму з показником 4,1 [39]. Громадянська війна між урядом Непалу та Комуністичною партією Непалу була причиною більшої частини тероризму, завершенням конфлікту стало підписання угоди у 2006 році [40]. Відтоді у Непалі була лише невелика кількість активних терористичних груп, що здійснювали терористичні акти, але в країні відсутній механізм превенції та боротьби з тероризмом. Хоча існують закони, що регулюють і визначають явище тероризму та терористичних актів, вони є застарілими та недосконалими, наприклад: Указ про боротьбу з тероризмом 2001 року [41]. У ньому застосовані надто загальні поняття та відсутня конкретика щодо боротьби та превенції терористичних актів.

Можна дійти висновку, що уряд Непалу не вважає тероризм однією з нагальних загроз для своєї країни. Так, у звіті Бюро Контртероризму США від 2021 року зазначається, що у Непалі немає урядових програм чи програм громадянського суспільства, спрямованих на протидію вербуванню в насильницький екстремізм або реабілітацію колишніх насильницьких екстремістів. Уряд загалом не розглядає насильницький екстремізм, зокрема насильницьку екстремістську ідеологію, що походить від нестабільності на Близькому Сході, як серйозну загрозу для Непалу [42].

Беручи до уваги весь регіон Південної Азії, можна зауважити, що хоч він і особливо страждає від проблеми тероризму, в деяких країнах, зокрема Мальдівах та Бутані, явище тероризму не є поширеним, як в інших країнах регіону. В Бутані немає закону, що чітко б регулював тероризм, запобігання та боротьбу з ним; через це і відсутні інституції для превенції тероризму та механізм превенції в цілому. Мальдіви, перебуваючи у схожій позиції, все ж таки мають Закон про боротьбу з тероризмом 1990 року, що дає визначення терористичній діяльності [43]. Починаючи з 2012 року, Мальдіви активніше просуваються у сфері контртероризму, наприклад, у цьому ж році було створено Управління з питань боротьби з тероризмом при Міністерстві оборони та національної безпеки, який у 2014 році було замінено Департаментом боротьби з тероризмом [44]. У 2015 році було внесено доповнення до Закону про боротьбу з тероризмом, що в подальшому переглядалось та удосконалювалось [9]. Згодом, у 2016 році, Указом Президента було створено Національний центр боротьби з тероризмом (NCTC) [44]. Можна зазначити, що, незважаючи на те, що Мальдіви є країною, що не страждає

від проблеми тероризму, уряд докладає зусилля для створення механізму превенції тероризму на території країни. Також НСТС активно співпрацює з УНП ООН для набуття досвіду та розробки стратегій превенції та реагування на тероризм у майбутньому [46].

Отже, з вищенаведеного можна констатувати, що регіон Південної Азії дійсно страждає від тероризму. Деякі країни змогли розробити механізм превенції тероризму, а в інших — можна спостерігати його відсутність. Незважаючи на це, наявні механізми всіх країн регіону є недосконалими, хоча і виконують свої функції, потребують доопрацювання. Для створення ефективного механізму, перш за все, потрібно доопрацювати наявне законодавство, яке визначає такі поняття, як: тероризм, терористична діяльність та методи превенції і боротьби з нею. Деякі країни регіону мають загальне та нечітке визначення тероризму, що заважає зосередитись на загальноприйнятих формах вияву тероризму та додає завдань для структур, що відповідальні за контртерористичну діяльність. Це призводить до зниження довіри громадян щодо ефективності діяльності державних органів або спеціальних інститутів, адже викликає надмірне застосування сили та хибні звинувачення, що в майбутньому може викликати опір всередині країни та ще більш негативно впливати на національну безпеку. Зміни та перегляд нормативно-правової бази дасть змогу більш чітко визначити завдання інституцій, до повноважень яких належать функції у сфері превенції та боротьби з тероризмом, що, у свою чергу, підвищить їхню ефективність та сприятиме перегляду завдань наявних структур.

Важливою складовою дієвого механізму превенції тероризму є визначення ефективних засобів та заходів досягнення мети. Вивчення становища та ключових проблем всередині кожної країни сприятиме ефективності визначених заходів. Релігійний екстремізм є одним з головних рушійних факторів тероризму на території Південної Азії [47]. Релігійне підґрунтя терористичних актів є відомою проблемою регіону, а тому потребує детальнішого розгляду та привернення уваги, адже розуміння джерел появи тероризму дасть змогу віднайти ефективні методи, в першу чергу — його превенцію. Деякі країни вже звернули на це увагу та почали займатись просвітницькою діяльністю, що дає змогу запобігти розповсюдженню тероризму серед громадян країни.

Проблема недостатньої уваги до передумов виникнення тероризму найчастіше пов'язана із відсутністю або недостатньою компетентністю наявних дослідницьких структур у країнах регіону. Аналітичні центри, інститути та дослідницькі центри можуть дати змогу детальніше визначити причини виникнення проблеми та слугувати підґрунтям до його превенції, адже така інформація допоможе визначити релевантні засоби, що будуть застосовуватись для запобігання тероризму на території тієї чи іншої країни регіону.

Співпраця з міжнародними організаціями також є необхідністю для країн Південної Азії в частині визначення основних категорій терористичної діяльності, терористичних актів та покарання, наближення нормативної бази до міжнародних стандартів та вивчення кращих практик інших країн. Така діяльність може бути реалізована у формах спільних тренінгів,

навчання та обмінів досвіду. Такі кроки сприятимуть підвищенню рівня компетентності та кваліфікації посадових осіб відповідних інститутів, що безпосередньо пов'язані з превенцією тероризму в країні.

Отже, вбачаємо за необхідне визначити систему заходів забезпечення ефективного функціонування комплексного механізму превенції тероризму в Південній Азії, зокрема:

1. Постійне вдосконалення чинної нормативно-правової бази. Перегляд та реформація чинного законодавства задля визначення тероризму, терористичних актів, покарань та превенційних засобів, ближче до міжнародних стандартів та з урахуванням першопричин тероризму в країні;

2. Трансформація/створення інституційної складової. Трансформація/створення інституцій у такому форматі, де буде чітко визначення завдань, пов'язаних з превенцією та боротьбою з тероризмом, що дасть змогу не розгалужувати увагу на інші злочини, якими будуть займатись відповідні інституції;

3. Створення та/або вдосконалення аналітичних та дослідницьких центрів. Цей крок дасть змогу краще визначити засоби превенції тероризму та розуміти першопричину. Також інтеграція таких структур до механізму боротьби з тероризмом дасть змогу зняти навантаження з інституцій, які займаються створенням стратегій контртерористичної діяльності;

4. Визначення релевантних засобів превенції та боротьби з тероризмом. Це засоби, що будуть відповідати ситуації як у країні, так і в регіоні в цілому. Прикладами таких заходів можуть бути посилення контролю кордонів, просвітницька діяльність серед населення, створення механізмів зв'язку з населенням та інші;

5. Налагодження зв'язків з міжнародними партнерами. Міжнародна співпраця, яка дасть можливість перейняти досвід та підвищити кваліфікації працівників структур, що пов'язані з превенцією тероризму.

Ці заходи є загальними рекомендаціями для всіх країн регіону. Говорячи про окремі країни регіону (такі як Непал), вони потребують більш розширеного підходу. В Непалі відсутня нормативно-правова база, яка б стосувалась сфери превенції тероризму, що є причиною відсутності інституційного забезпечення та структур, що могли виконувати контртерористичні та превенційні заходи.

Інші ж країни, такі як Індія та Пакистан, де механізм превенції тероризму працює вже багато років, повинні зосередити увагу на удосконаленні наявних його елементів. Наприклад, влада Індії вже понад десятиліття намагається створити документ, який би міг замінити прийнятий у 1985 році Закон про терористичну та підривну діяльність та її запобігання [8]. Наразі це має бути основним вектором індійської влади задля подальшої реформації інституційного забезпечення та корегування заходів, що направлені на превенцію тероризму. Говорячи про Пакистан, то можна виділити потребу не тільки в реформації чинної нормативно-правової бази у сфері превенції та контртероризму, а й важливість міжнародної співпраці. Міжнародна спільнота неодноразово зазначала методи вдосконалення нормативно-правової бази, превенційних заходів та інституційного забезпечення, але влада Пакистану не діяла згідно з рекомендаціями,

що надалі вплинуло на малу ефективність їхньої превенційної політики в сфері тероризму. Такі країни, як Шрі-Ланка, Бангладеш та Мальдіви, потребують реформації та вдосконалення у всіх напрямках, але зі згаданого раніше можна зауважити, що ці країни намагаються вдосконалювати свої механізми. Уряд Шрі-Ланки працює над новим антитерористичним законом, хоч наразі він і викликає обурення міжнародної спільноти, це вже є кроками до перегляду наявної системи. Бангладеш, у свою чергу, застосовує заходи освітнього та провісницького характеру, що мають на меті позитивну пропаганду, яка б допомогла зменшити розповсюдження тероризму всередині країни та скоротила б кількість неосвіченого населення що вступає до лав терористичних організацій. З іншого боку, Мальдіви, які не потерпають від терористичних атак, але працюють над власним механізмом, можуть поглибити міжнародну співпрацю задля отримання досвіду роботи у сфері превенції тероризму.

Досвід цих країн є важливим для України, конфліктність регіону може допомогти Україні напрацювати особистий механізм превенції тероризму, зважаючи на те, що оточуючі Російська Федерація та Білорусь є відкрито ворожими державами для України та можуть здійснювати терористичні акти і після закінчення воєнного стану. Також важливо пам'ятати, що особливості заходів, які здійснюються на території Південної Азії, а саме просвітницьких заходів та позитивної пропаганди, може допомогти в послідовній деокупації захоплених територій та зміни менталітету населення цих територій. Щодо нормативно-правової бази, то Україна може перейняти досвід недієвих рішень та тих, що обурюють населення задля запобігання негативних настроїв у суспільстві, що є особливо важливим для воєнного часу.

Список використаних джерел

1. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки. Київ : Національна академія державного управління при Президентові України, 2012. 544 с.
2. OHCHR and terrorism and violent extremism. *The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*. URL: <https://t.ly/ScsXm> (date of access: 25.11.2023).
3. Terrorist Act. *India Code*. URL: <https://t.ly/IN6I8> (date of access: 25.11.2023).
4. Gaibullov K., Sandler T. What We Have Learned about Terrorism since 9/11. *Journal of Economic Literature*. 2019. Vol. 57, № 2. P. 275–328. <https://doi.org/10.1257/jel.20181444>.
5. Schmid A. P. (ed.) *Routledge Handbook of Terrorism Research*. Routledge. Taylor & Francis Group, 2011. 718 p. ISBN 0-203-82873-9. *National Digital Library of Ethiopia (NADLE)*. URL: <https://t.ly/1wtmX>.
6. Holbrook D., Horgan J. Terrorism and Ideology: Cracking the Nut. *Perspectives of Terrorism*. 2019. Vol. 13, № 6. Pp. 2–15. URL: <https://t.ly/34xqG> (date of access: 25.11.2023).
7. Muzafar M. A. Terrorism in South Asia: Anatomy and the Root Causes. *IOSR Journal Of Humanities And Social Science*. 2015. Vol. 20, № 1. Pp. 1–7. *Academia.edu*. URL: <https://t.ly/cusHK> (date of access: 25.11.2023).

8. (The) Terrorist And Disruptive Activities (Prevention) Act, 1987 (Act No. 28 of 1987) (Amended by Act 43 of 1993). *The University of Minnesota Human Rights Center*. URL: <https://t.ly/1cKRv> (date of access: 25.11.2023).
9. Bansal A. Evolution of India's Anti-Terrorism Law (10.09.2022). *The Centre for Land Warfare Studies (CLAWS)*. URL: <https://t.ly/GvEIy>.
10. The National Investigation Agency Act : Act of 31.12.2008 no. 34. *India Code*. URL: <https://t.ly/vnsSn> (date of access: 25.11.2023).
11. Staniland P. Improving India's Counterterrorism Policy after Mumbai. CTC Sentinel. 2009. Vol. 2, № 4. *Combating Terrorism Center*. URL: <https://t.ly/U1LGU> (date of access: 25.11.2023).
12. Kaura V. India's Counter-Terrorism Policy against Jihadist Terror: Challenges and Prospects. *Connections: The Quarterly Journal*. 2017. Vol. 16, No. 4. Pp. 51–67. <https://doi.org/10.11610/connections.16.4.03>
13. The National Investigation Agency (Amendment) Bill : Bill № 129 : as of 17 July 2019. *Ministry of Home Affairs*. URL: <https://t.ly/WrqFc> (date of access: 25.11.2023).
14. India: Timeline (Terrorist Activities) — 2023. *South Asia Terrorism Portal*. URL: <https://t.ly/iFudF> (date of access: 25.11.2023).
15. The Anti-Terrorism Act (Pakistan) : Act of 20.08.1997. № F. 9(39)/97. *The International Center for Not-for-Profit Law*. URL: <https://t.ly/oZkZp> (date of access: 25.11.2023).
16. Suppression of Terrorist Activities (Special Courts) Act, 1975. *Mumtaz & Associates*. URL: <https://t.ly/1PPFV> (date of access: 25.11.2023).
17. Yusuf H. Pakistan's Anti-Terrorism Courts. CTC Sentinel. 2010. Vol. 3, Issue 3. Pp. 22–25. *The Combating Terrorism Center at West Point*. URL: <https://t.ly/brAMd> (date of access: 25.11.2023).
18. Reforming the Anti-Terrorist Act, 1997. *The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights*. URL: <https://t.ly/9x6Ec> (date of access: 25.11.2023).
19. Act to establish National Counter Terrorism Authority in Pakistan : Act of 26.03.2013 № 19. *National Assembly of Pakistan*. URL: https://t.ly/BG_Zi (date of access: 25.11.2023).
20. Organization. *NACTA*. URL: <https://t.ly/1E8BQ> (date of access: 10.12.2023).
21. Terrorism in Pakistan Soars 79% in First Half of 2023. *Pakistan Institute for Conflict and Security Studies*. URL: <https://t.ly/IDD9r> (date of access: 25.11.2023).
22. Pakistan: Timeline (Terrorist Activities) — 2023. *Terrorism. South Asia Terrorism Portal*. URL: <https://t.ly/f00h1> (date of access: 25.11.2023).
23. Militant attacks surge in Pakistan, highest in any month since 2014 (01.09.2023). *Pakistan Institute for Conflict and Security Studies. PICSS*. URL: <https://t.ly/vGVDu> (date of access: 25.11.2023).
24. An Act to provide for the suppression of terrorist offences : Act of 06.11.1992 № 44. *Universität Heidelberg*. URL: <https://t.ly/y0L6o> (date of access: 25.11.2023).
25. An Act made to provide for the settlement of suits, appeals and other proceedings which are unsettled and which have been filed on or before the date on which expires the period of the Suppression of Terrorist Offences Act, 1992 and for the conduct of cases and other proceedings on the basis of completed investigations and incidental matters : Act of 01.12.1994 № 21. *Universität Heidelberg*. URL: <https://t.ly/PfOCE> (date of access: 25.11.2023).

26. An Act to make provisions for the prevention of certain terrorist activities, effective punishment thereof and the matters ancillary thereto : Act of 24.02.2009 no. 16. *Cyrilla*. URL: <https://t.ly/HS0Z5> (date of access: 25.11.2023).
27. Anti Terrorism Act, Act of 13.10.2009 № 16. *Cyrilla*. URL: <https://t.ly/10NmK> (date of access: 25.11.2023).
28. Bangladesh: New Amendment to Anti-Terrorism Act gags Freedom of Expression : Joint Statement by FIDH and Odhikar. *Odhikar*. URL: <https://t.ly/oP5Tn> (date of access: 25.11.2023).
29. DMP sets up counter terror unit (17.02.2016; 12:00). *The Daily Star*. URL: <https://t.ly/pRctq> (date of access: 25.11.2023).
30. Counter Terrorism & Transnational Crime, Dhaka Metropolitan Police (10.06.2023). *Facebook*. URL: <https://t.ly/LJLNl> (date of access: 25.11.2023).
31. Anti Terrorism Unit. *Bangladesh Police*. URL: <https://t.ly/X52ty> (date of access: 25.11.2023).
32. 2022 Global Terrorism Index. *Vision of Humanity*. URL: https://t.ly/v3_4I (date of access: 25.11.2023).
33. Sri Lanka: Act No. 48 of 1979, Prevention of Terrorism (Temporary Provisions). *Refworld*. URL: <https://t.ly/SW0oG> (date of access: 25.11.2023).
34. Sri Lanka: Emergency (Prevention and Prohibition of Terrorism and Specified Terrorist Activities) Regulations No. 07 of 2006. *Refworld*. URL: <https://t.ly/cVnOI> (date of access: 25.11.2023).
35. Вибухи на Шрі-Ланці: кількість жертв різко зростає — BBC News Україна (22.04.2019). *BBC News Україна*. URL: <https://t.ly/l9uuZ> (дата звернення: 25.11.2023).
36. Anti-Terrorism Bill : Bill of 17.03.2023. *Department of Government Printing*. URL: <https://t.ly/VDxGq> (date of access: 25.11.2023).
37. Tegal E. Anti-Terrorism Bill version 2.0: still worse than PTA. Daily FT (23.09.2023; 00:02). Sri Lanka's only national business newspaper. *Daily FT*. URL: <https://t.ly/kdOEA> (date of access: 25.11.2023).
38. Country Reports on Terrorism 2020: Sri Lanka. *United States Department of State*. URL: <https://t.ly/PIvWH> (date of access: 25.11.2023).
39. Global Terrorism Index 2023 (14.03.2023). *ReliefWeb*. URL: <https://t.ly/d54Uz> (date of access: 25.11.2023).
40. Comprehensive Peace Accord Signed between Nepal Government And the Communist Party of Nepal (Maoist) as of 22 November 2006. *UN Peacemaker*. URL: <https://t.ly/tiTwG> (date of access: 25.11.2023).
41. Nepal's Terrorism Ordinance of November 2001 (November 30, 2001). Terrorism. *South Asia Terrorism Portal*. URL: <https://t.ly/ZtLA4> (date of access: 25.11.2023).
42. Country Reports on Terrorism 2021: Nepal. *United States Department of State*. URL: <https://t.ly/SjIyL> (date of access: 25.11.2023).
43. Prevention of Terrorism Act (Act No. 10/1990). Terrorism. *South Asia Terrorism Portal*. URL: <https://t.ly/5qXEe> (date of access: 25.11.2023).
44. Overview. *National Counter Terrorism Centre*. URL: <https://t.ly/s6fwn>.
45. Anti-Terrorism Act : Bill on amendment. *People's Majlis*. URL: <https://t.ly/ftLMq> (date of access: 25.11.2023).
46. UNODC Supports Maldives to Manage Complex Terrorism Cases. *United Nations Office on Drugs and Crime*. URL: <https://t.ly/PWMjW> (date of access: 25.11.2023).

47. Ahmed Z. S. Drivers of Religious Extremism in South Asia. *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*. 2023, August 23. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.779>.

Надійшла до редакції 15.12.2023
Рекомендовано до друку 23.12.2023

Nazar DOROSH

(Vinnytsia Academy of Continuing Education)

Comprehensive Terrorism Prevention Mechanism For South Asia Countries

The article is focused on researching and studying elements of the terrorism prevention mechanism of South Asian countries. In the course of the study, various definitions of terrorism were studied and the theoretical component was analysed. The author investigated the situation with manifestations of terrorism in the countries of the region, identified the components of the existing mechanisms for the prevention of terrorism, and also the institutional components were analysed. It has been established that the prevention mechanisms of some countries of the region, such as India or Pakistan, need improvement, on the other hand, in some countries of the region, for example, Nepal, it has been established that there is no full-fledged terrorism prevention mechanism. As part of the research, the author analysed the legal framework, in particular the issue of defining terrorism and terrorist acts in the countries of the South Asian region. The analysis of regulatory and legal support made it possible to single out the problems and challenges faced by countries in the process of defining the phenomenon of terrorism and terrorist acts, as well as determining preventive actions and punishments for committing terrorist acts. The study focuses on the identified problems that countries face when developing a personal mechanism for terrorism prevention, as well as options for improving existing mechanisms and recommendations for creating new ones. In the study, attention is focused on the development of a comprehensive mechanism for terrorism prevention for the countries of the South Asian region. The article highlights the measures currently being taken by the countries of the region for the prevention of terrorist activities and measures that can improve the existing mechanisms for the prevention of terrorism. The proposed measures and recommendations take into account the tense situation in the region and conflicts between some countries of the region, which contributes to the deterioration of the ability of states to develop an effective mechanism for the prevention of terrorism. Within the framework of the study, the factors affecting the spread of terrorist activities in the region were singled out, including religious, historical, territorial, and other factors. The capabilities of states to improve existing terrorism prevention mechanisms and the need for their creation in individual states have been assessed. An opinion was expressed about the borrowing of certain practices and experience within the framework of counter-terrorist and preventive activities for Ukraine so that it could help to develop an appropriate legal framework and improve institutional support.

Keywords: *terrorism, prevention, mechanism, national security, institutions, terrorist acts.*